

ZNAČAJ I DIMENZIJE DANAŠNJE SVEĆENIČKE KRIZE U CRKVI

Dr Vjekoslav BAJŠIĆ

Čini mi se kao da bih se morao najprije ispričati što ovaj »tečaj« počinje s temom koja govori o krizi svećeništva: kao da se time već od početka stvara atmosfera alarma.

Svrha teme nije nikako stvarati senzacije ni uzbuđivati — ako nekoga probudi, ne bih imao ništa protiv toga — nego samo uvesti u ova razmišljanja i razgovore o svećeničkim problemima i problemima svećeništva kojima namjeravamo posvetiti ova tri dana.

Svećeničke je krize bilo manje ili više *uvijek* u Crkvi. To potcrtavam samo zato da ne bi netko pomislio da je to tako izvanredna pojava da bi bilo pogubno o njoj govoriti.

Nije svrha ovoga referata govoriti o trajnim svećenikovim krizama i njihovim izvorima u slabostima ljudske naravi, o njegovim trajnim naporima oko moralnog kalibra i duhovnosti, premda i tu postoje neka posebna, današnjim prilikama uvjetovana pitanja. Htio bih ovdje samo napomenuti da danas nije nipošto dosta govoriti *samo* o tome. Istina je da svećenik svojom revnošću i zalaganjem može nadoknaditi stanovite manjke u organizaciji pastve, u juridičkoj strukturi, u teškoćama doktrine itd., ali je jednako jasno da te mogućnosti imaju svoje granice. Budući da je i svećenik čovjek, trebalo bi biti samo po sebi razumljivo da mu se ne može natovariti bilo koji teret na leđa s bilo kakvim obrazloženjem a da ga kod toga ne skršimo, barem ako se stvari gledaju prosječno, statistički.

Iz toga svega slijedi pravo da se prouče i ispituju one strane problema svećeničke krize koje imaju svoje korijene u samim prilikama vremena i prostora u kojima svećenik živi. Kako svećenik ne živi sam i ne postoji radi sebe samoga, ne može se promatrati bez svoga bitnog odnosa prema Crkvi, i to prema konkretnoj Crkvi, zajednici kojoj služi. To je potrebno naglasiti da ne bismo u svećeniku gledali samo ono što je vječno i kod toga upali u opasnost da neku stanovitu povijesnu sliku svećenika nehotice proglasimo trajnom i tako konkretne interese današnjih ljudi i današnje Crkve žrtvujemo svojoj navici ili svome preuskom gledanju ili neupućenosti.

Ako se upuštamo u analizu *današnje* svećeničke krize u Crkvi, mora nam biti jasno da kriza nije posvuda u svojem sastavu iste kakvoće i da su uzroci i motivi koji je uvjetuju često vrlo složeni. Nije dakle dosta da razmišljajući o samoj krizi navedemo *neke*, možda više vanjske

veze između različitih pojava i svećeničke krize, nego moramo nastojati dohvatiti doista ono što je temeljno. Zato ne smijemo vjerovati da se problemi krize mogu na laku ruku riješiti, ili da je stvar svršena s time što smo došli do *nekih spoznaja*.

U teškim poslijeratnim godinama slušao sam češće propovijedi o tome kako je svijet zao i odakle sve te nesreće koje su snašle ljudski rod. Odgovor na pitanje u tom smislu bio je većinom da je propovjednik otkrio slušateljima da se sve to događa zbog toga što su ljudi napustili Boga.

Odgovor je u sebi točan, no jednako i beskoristan. Nitko, naime, nije pitao dalje: zašto su zapravo ljudi napustili Boga? Da je netko u tom smjeru pitao dalje, došao bi i do pitanja: Jesam li možda *i ja nešto kriv*.

Ovo upravljanje pitanja na prvo lice od nezaobilazne je metodološke važnosti. Ako, naime, ne postavljamo pitanja na takav način, onda smo se isključili iz mogućnosti da išta na samoj stvari popravimo. Stojimo pred problemom u pozi farizeja koji je u svojoj molitvi samo tvrdio da *kod njega* doista nema problema. No zato mu ga ni sam Bog nije mogao riješiti. Priznati da smo grešnici — konjugacija počinje s prvim licem — da smo krivi, tj. da smo odgovorni za neku situaciju, znači u isti mah da je možemo promijeniti, da nam Bog može pomoći da nešto popravimo.

To opet spominjem samo zato što znam iz iskustva ovdje kod nas da većina analiza naših problema polazi i svršava oko pitanja *tko* je kriv, a ne pita se *što* je zapravo krivo, a pogotovu ne što mogu *ja* učiniti bez obzira na to da li je netko kriv ili nije. Dobiva se dojam kao da nam nije stalo do toga da se doista nađe put iz teškoća, nego da u prvom redu odvalimo odgovornost od sebe. Kod toga ne vidimo da smo upravo time postali sami odgovorni ili krivi što se stvari ne uspijevaju rješavati. Pretpostavljam da nam je *doista stalo do samih stvari*.

U kategoriju ovih metodoloških zabluda ide i običaj da se kao razlog današnjih teškoća donosi činjenica da svega toga nekada nije bilo kad su ljudi bili skromniji, poslušniji, ponizniji itd. Zabluda se sastoji u tome što se ne pokušava istražiti stvaran razlog zašto je došlo do te čudne promjene, pa se ne pruža ni moguć prijedlog za poboljšanje situacije. Očito je da se iz sadašnjeg vremena ne može načiniti prošlo. Tako se »analiza« opet zaustavlja samo na osudi i ne pruža pravih mogućnosti za rješenje krize.

* * *

Kao uvod u stvarno razmatranje krize i njezinih dimenzija može nam poslužiti tekst GS 4—10. Tamo je Duh Sveti po koncilskim ocima iznio čitav katalog različitih velikih i brzih promjena koje zahvaćaju suvremeni svijet kako bi ih uočili i oni koji događaje mogu uočiti samo iz knjiga. Pretpostavlja se, naravno, da netko i čita taj tekst. Ako se svijet i prilike na njemu, ljudi, njihovi odnosi i njihov mentalitet mijenjaju, i to vrlo brzo, nužno je da se i svećenik nekako mora promijeniti, jer on kao čovjek živi u ovom svijetu da bude na službu ljudima, in iis quae sunt ad Deum, koji se zajedno s tim svijetom

mijenjaju. Kod svake promjene umire nešto staro, a nastaje nešto novo. Jasno je također da ta igra novoga i staroga ne može biti prepuštena slučaju, da prilike ne smiju svećenika iznenaditi, jer smo uvijek odgovorni za to da li vršimo službu doista tako da bude na spasenje današnjim ljudima kojima smo poslani. Kod tih promjena nije riječ samo o onome što predviđa ili ima predvidjeti CIC. Ako se promijenila razlika u razini društvenog položaja i važenja, razlika u naobrazbi između svećenika i vjernika, ili uopće ljudi s kojima živi, promijenilo se vrlo mnogo u odnosima svećenika i tih ljudi te ta promjena nužno zahvaća ne samo metode njegova prilaženja ljudima i pastoralne prakse nego u daljnjem zahvatu zahtijeva i preispitivanje svih onih struktura koje neki položaj svećenika među ljudima i njegov djelokrug rada podržavaju ili omogućavaju.

Možda će se nekome činiti da se previše naglašavaju promjene, dok svećenik i njegova služba ipak u odnosu prema Bogu ostaju isti. Na to se može samo odgovoriti da je to istina. Zato i kriza nije došla s te strane, pa kad govorimo o njoj, možemo taj aspekt ostaviti po strani.

S druge strane, postoji bojazan, kad se govori o promjenama, da se sad »sve stavlja na glavu« kako mnogi kažu. Strah dolazi od toga što doista ima mnogo kršćana koji ne razlikuju bitno od nebitnoga, nepromjenljivi poklad vjere od povijesnih oblika, svoju naviku od potreba Crkve. Tako se za volju tih kršćana pomalo žrtvuju i reforma (ili pak zdrava ravnoteža). No usprkos tome morala bi postojati barem svijest dužnosti da se stvaraju projekti za budućnost po kriterijima koji polaze od istinskog stanja stvari i istinskih odnosa vrijednosti. Inače se suzdržavamo od operacije da ne bismo uzbudili pacijenta kojemu napokon škodimo više tim suzdržavanjem nego samom operacijom. Današnjem je mentalitetu neshvatljivo kako bi se mogla definirati funkcija ili služba bez obzira na predmet ili ljude kojima je namijenjena. Tako se ne vidi kako bi se mogla shvatiti ova krizna situacija ako se ne uzmu u obzir sve promjene kojima podliježu ljudi, individualno i kolektivno, jasno ako polazimo od toga da je svećenik pro hominibus constitutus.

Tako se zapravo kriza svećenika svodi na krizu crkvene zajednice, na raskorak između onoga što doista jesmo i onoga što bi ta zajednica morala od nas imati kad bi doista potpuno egzistirala kao zajednica.

Crkva nam nije neka samo zamišljena zajednica, nije nešto što egzistira u župnim knjigama i statistikama, nego je stvarna, vidljiva zajednica ljudi, ono što Lumen gentium kaže da je od Krista ustanovljeno kao »zajednica života ljubavi i istine« (9). Crkva se dakle uvijek ostvaruje u nekoj mjesnoj, konkretnoj zajednici te prema tome zahvaća čitav niz konkretnih ljudskih odnosa na kojima se vidi koliko je zajednica doista kao zajednica živa.

U Pracrkvi su postojale crkvene zajednice koje su bile zajednice kršćana zato što su se ljudi kao kršćani sastajali te su bili kršćani jer su na živi način pripadali toj i takvoj zajednici. Ekskomunikacija znači izbacivanje iz zajednice. Svi su ti kršćani obitavali unutar nekoga polisa, neke državne, društvene zajednice i bili su članovi i toga polisa. No uskoro dolazi do sukoba između državne, carske vlasti i kršćana

zato što je rimska država u isti mah nosilac službene, državne religije: car je pontifex maximus. Poznato nam je kako su se stvari razvijale. Milanskim ediktom, a još više Teodozijevim proglašenjem kršćanstva državnom religijom, kršćanstvo zapravo zauzima ono mjesto u državi koje je imala poganska religija i njezina organizacija. Budući da Crkva posjeduje svoju organizaciju, državna se vlast, pogotovo u doba slabljenja političke vlasti za seobe naroda, rado oslanja na crkvene strukture. To je pospješivalo proces isprepletanja crkvenih i državnih kompetencija i dovodilo do cezaropapizma na Istoku i do neke vrsti teokracije za Karolinga na Zapadu. Tu su se npr. javni grijesi smatrali političkim prekršajima i kao takvi kažnjavali. Pape su krunili careve a carevi postavljali pape. No kako po osnovnom pravilu ceremonija ne smije nitko stajati tamo gdje već netko drugi stoji, razvila se dugotrajna, katkada žešća katkada blaža borba oko moći i njezine podjele između Crkve i političke vlasti. Borba se vodila u okvirima društvene strukture i prolazila kroz sve peripetije koje je i to društvo prolazilo. **Razlučivanje sfere utjecaja počelo je odozgo, u različitim funkcijama:** samostalnost pape, borba za investituru, sekularizacija političke vlasti itd., dok se dolje u samom narodu crkvena zajednica zapravo identificirala s društvenom zajednicom uopće, gdje je kršćanstvo često jednostavno zauzelo mjesto nekadašnje prirodne religije.

Danas imamo već niz država koje nisu više religiozne, ili barem ne u smislu državne religije. Ima ih dapače koje su svjesno nereligiozne ili to pokušavaju biti.

Nije ovdje mjesto da se razradi doktrina o povijesnom odnosu između Crkve i države. Htio sam prilike samo u toliko navesti da bi se vidjelo kako i zašto nakon toliko stoljeća simbioze s političkom vlašću i nakon sekularizacije te vlasti i njezine potpune emancipacije od Crkve, Crkva danas gotovo i nema svojih bazičnih struktura. Staljetno uvrštavanje ljudi pod jedinstveni religiozni nazivnik iz političkih, etničkih i sličnih razloga dovelo je do toga da je Crkva u svojoj bazi živjela zapravo u tuđim strukturama, stajala je u tuđim čizmama. Ako danas, kad se društvo sekulariziralo, pogledamo stvar malo bolje, vidjet ćemo da jedva postoje žive crkvene zajednice koje bi bile zajednice *zato* jer su ljudi kršćani. Naši ljudi na selu mogu biti dobri katolici individualno, i samo selo može biti katoličko, ali takva je zajednica u prvom redu prirodna, seoska — zato jer ljudi žive na jednom mjestu i imaju neke zajedničke interese — no ona nije zajednica *zato* jer su ljudi kršćani (formaliter reduplicative). Na selu je to uostalom teško razlikovati. U gradu gdje se ta seoska zajednica ili etnička zajednica raspada i ljudi se atomiziraju, raspada se često i svako kršćansko zajedništvo te kao rezultat imamo stanovito mnoštvo religioznih individua koji samo kao individui »dolaze u crkvu«, kako se to lijepo kaže, da bi tamo zadovoljili svoje čisto individualne religiozne potrebe. Crkva kanda je u tome vodila računa te je imala uglavnom pred očima takav vjerski život koji razvija gotovo isključivo na liniji svećenik—pojedinač kršćanin, tj. kršćanin ne dolazi s drugim kršćanima gotovo ni u kakav dodir zajedničke religiozne aktivnosti. Tisuću ljudi može u crkvi zajednički moliti, ali oni nemaju svijesti da to rade kao zajednica ili da bi to bilo nešto više ako bi to radili kao zajednica. Kako su zapravo samo kler i redovnici zajednice koje su zajednice *jer su* njihovi članovi

kršćani, uvriježila se i među kršćanima misao da Crkvu sačinjavaju zapravo samo kler i redovništvo. Crkva je u tom smislu u gradovima — a to vrijedi za svako mobilno društvo, čega danas ima vrlo mnogo — postala servis za religiozne potrebe religioznih individua. Pri tome ona koristi individualne religiozne potrebe, ostatke etničke religioznosti onih koji su se doselili i, tamo gdje to postoji, ostatke religioznosti javnog mnijenja, suradnju s političkim snagama i sl. Odatle također pasivnost laika i shvaćanje Crkve kao tijela koje za svoju egzistenciju bezuvjetno ima potrebu da se nekako nastani unutar već postojećih društvenih ili političkih struktura. Odatle i protucrkvni pokreti sa strane sekularizirane države koji mogu dovesti do toga da se neki antiteizam učini nekom vrsti državne religije te stvar dobije izgled prvih kršćanskih vremena.

II vat. koncil uočio je taj izvor krize vrlo jasno i može se reći da je sav usmjeren prema tom osamostaljivanju Crkve i prema stvaranju autentične crkvene zajednice, tj. konkretne mjesne zajednice. Danas se već čine mnogi napori u tom smislu. Na žalost, ima i vrlo mnogo otpora. Kao glavni zadatak laika u Crkvi papa Pavao VI naglašava *oživljavanje i potpunu uspostavu kršćanske zajednice* (17. srpanj 1963, D. C. 1405). Ako kršćansku zajednicu treba oživiti i ponovno uspostaviti, onda bismo brutalno mogli reći da je mrtva i da je nema. In hoc pendent leges et prophetae ove postkoncilske obnove. Ako se to nije shvatilo, ništa se nije shvatilo.

Budući da svećenik nije službenik neke političke ili parapolitičke vlasti koji vrši usluge nekim ljudima, nego je i sam izrastao iz zajednice na službu toj zajednici, onda ne bi bilo tako teško definirati svećenika, kad ne bi sama zajednica bila tako mutno definirana. Njezini su konkretni oblici i okviri tek u nastajanju i teško se probijaju protiv etničkog, naturalističkog, individualističkog i političkog shvaćanja religije, te je stoga sasvim razumljivo da je i slika svećenika koji bi trebao biti pravljen po mjeri za tu zajednicu također u krizi i umnogome nejasan. Kako je svećenik upravo onaj koji kao misionar mora usmjeravati taj unutarnji rast zajednice, dolazimo do neke vrsti *circulusa* koji još više proizvodi smutnju. Kod nas je etnička zajednica toliko jaka da se na njezin račun još dugo daje živjeti i danas još uvijek izgleda kao paradigma kršćanskog života. Zato se i najveća briga vodi oko nje, dok se stvaranje svjesnijih zajednica, pogotovo u gradu, gleda često sa stanovitom sumnjom, premda je baš tim zajednicama daleko teže jer polaze u ničiju zemlju i daleko su više ugrožene vlastitom nesigurnošću i kritikom izvana koja nije uvijek dobrohotna.

Jasno je da se ti procesi »oživljavanja i ponovne uspostave« ne smiju tako provoditi da se čitava stvar stavi u pitanje. Svećenik treba služiti i onima koji se po prirodi ili zbog vanjskih uvjeta teško miču. Usprkos tomu, potrebno je govoriti o Crkvi sutrašnjice i o svećeniku sutrašnjice. Možda kod toga nije potrebno praviti zastrašujuće futurologije, ali je posve jasno, nema doista nikakve sumnje, da u Crkvi postoje vrlo važni ciljevi koje valja postići, koje treba ostvariti. Nitko dakle nema pravo reći da je pobožnije ili vjernije paušalno držati se staroga, jer se tako ne ostvaruju ti ciljevi. No oni se ne ostvaruju ni nasumce ni bez duboke pripreme za koju treba i studija — i teološkog i praktičnog — i eksperimenata i vježbe. A najviše širine i dobre volje.

Mogli bismo dakle zaključno reći da se kriza svećeništva sastoji u *raskoraku između lika svećenika i strukture* njegova polja djelovanja (možemo ga pomišljati kao neku vrst magnetskog polja kojim na stanoviti način djeluje na druge) s jedne strane i zahtjeva konkretne crkvene zajednice, koliko ta doista postoji i ukoliko se tek u autentičnom obliku ima oblikovati, s druge strane.

U takvog poimanja odnosa otkriva nam se činjenica da je posebna teškoća u tome što s jedne strane trebamo svećenika za ono što već postoji, a s druge strane (i to je ono prema čemu se ide kao prema cilju) za ono što se tek ima oblikovati. Nije dakle čudo što je problem vrlo zamršen i što se pružaju različita rješenja koja se tek trebaju u stvarnosti potvrditi. Binom zajednica—svećenik ne može je rješavati samo s jedne strane.

Za sada bi bilo važno upozoriti barem na to da svećenik u modernom društvu i suvremenoj kršćanskoj zajednici, ne kao pojedinac nego kao lik, mora zauzimati daleko širi spektar nego što ga je do sada imao. U tom smjeru idu nastojanja oko specijalizacije pojedinih službi, oko podjele rada i diferenciranije organizacije dušobrižništva. U tom smjeru ide i nastojanje da se dio svećeničkog posla dade u ruke drugim članovima crkvene zajednice koji su za to sposobni. U tom smjeru ide i oživljavanje đakonata. Zajednica je sa svećenikom nešto kao biološka jedinica koja se iz sebe same iznutra diferencira i specijalizira. Svećenik nije izvana dodan zajednici. Članovi zajednice nisu njegovi poslovni klijenti.

Ako sada konkretno pogledamo na naše probleme, mogli bismo izraditi popis dimenzija krize kako se manje ili više intenzivno po različitim mjestima pokazuje:

1. *Kriza kompetencije*. Ta se kriza već dulje vremena osjeća u smislu stanovitog deficita prema kulturnom životu. Ovdje mislim na neke već dugo neriješene probleme odnosa crkvene doktrine prema modernim znanostima, ostatke srednjovjekovne enciklopedije, manjke u jasnim odgovorima na probleme vremena i ono što je Ivan XXIII općenito rekao da vrijedi za kršćansku doktrinu u odnosu prema modernom svijetu, da je često izrečena jezikom koji današnji svijet ne razumije. Tu se ne misli u prvom redu na neku novu čarobnu terminologiju, ili na novu vrstu parabola, nego u prvom redu na takvo iznošenje kršćanske doktrine koje bi trebalo biti vjerodostojno, tj. posvjedočeno. Ovdje kod nas kriza se osjeća pogotovo u tom što ima malo ljudi koji bi bili dorasli potrebama inteligencije i studentske mladeži. Paradokсно, ali možda još manje ima onih koji su dorasli potrebama radničke mladeži.

Nadalje je potrebno reći da fundamentalne koncilske ideje nisu svima jasne. Govorim iz iskustva. Nedostaje nam teološka literatura na našem jeziku, a često i vrijeme da se ono što se s mukom rađa čita i to tako čita da se razumije.

Potrebno je međutim reći da postoje plodne inicijative i da sve više ima svećenika koji sami od sebe, i u skupovima, nastoje da dođu do potrebnih informacija i da shvate i prouče potrebe vremena. Znam da postoji ili postoje planovi za svećeničke tribine ili slične ustanove — koje uostalom predviđaju crkveni dokumenti — da bi se proveo *aggiornamento* u tom smislu.

Jedno na što bih se morao potužiti, jest manjak istraživačkog rada na terenu. Znam da svećenici imaju malo vremena i da su preopterećeni, no često potcjenjuju svoje snage i misle da sami ne mogu ništa pridonijeti teološkim i pastoralnim informacijama. Podaci s terena bili bi međutim od kapitalne važnosti, i kada bi netko bez ikakvih posebnih pretenzija na mudro izricanje i literarnu formu iznio svoja iskustva što se tiče provođenja koncilske misli, teškoća i uspjeha u svome radu, bilo bi to daleko vrednije nego deset ovakvih mudrovanja u kojima se ovdje produciram. Možda još nismo naučili gledati ili mislimo da samo neki ljudi imaju pravo nešto zapaziti. Krivnja je možda također u tom što previše zauzimamo stavove, a premalo kritički prosuđujemo stvari.

Tu bi ušlo i pitanje obrazovnog odgoja svećeničkog podmlatka koji sadrži čitav niz problema pred kojima smo manje ili više bespomoćni zbog manjka kadrova.

2. *Kriza podjele rada.* Tu su problemi koji su nastali s jedne strane promjenama u raspodjeli vjernika unutarnjom i vanjskom emigracijom, a s druge strane raspodjelom svećenika po dijecezama i redovničkim provincijama. Pogotovo se teritorijalno pomicanje sve jače osjeća. Na izumirućim župama ljudi čuvaju mrtvu stražu za kojih stotinjak klijenata pogrebnog društva dok su nam gradovi nabujali s predimenzioniranim župama u kojima se tek jedan dio kršćana može površno doseći. Računa se da će u godini 2.000, tj. za trideset godina (to nije tako mnogo) biti svega 5% seljačkog stanovništva. Svećeničke specijalizacije koje bi bile posvećene posebno asistenciji toga prijelaza ne postoje. Nedostaje nam često koordinacija u poslu pa se snage rasipaju. Laička pomoć, premda se sve više javlja, još je nedostatna, a ponekad nemamo povjerenja u nju. Nove mogućnosti rada se ne ispituju, jer većinom nemamo habrosti za smjelije zahvate — koje, jasno, treba vrlo dobro pripremiti — pa grad ostaje neminovno neriješen problem. Još uvijek smo u onom obliku župe koji je nekada nastao za vrijeme feudalizma na selu.

3. *Ekonomska kriza.* Možda je u drugim zemljama nema, no kod nas, bez sumnje, postoji. Ne možda u obliku što bi većina svećenika bila nezbrinuta, nego što sistem zbrinjavanja ima mnogo manjaka. Sustav nadarbina, ili bolje: njegovi ostaci ovdje na sjeveru, pretvaraju svećenika dobrim dijelom u seljaka i obrada zemlje oduzima mu velik dio radnoga vremena. Koliko je u današnje vrijeme agrikultura rentabilna, to po prilici znaju i oni koji se njome direktno ne bave. Postoji velika razlika između župe i župe a uslijed seljenja vjernika razlike su postale još znatnije. To stvara također i razlike u dohocima pojedinaca i ima indirektni utjecaj na zaposjedanje župa. Problem je vrlo težak i koliko god ima mnogo idealizma glede tog predmeta, ne može se reći da je stvar bez posljedica za uredan i vedar rad u vinogradu Gospodnjem.

Nesigurnost što se tiče budućnosti također je problem koji ulazi u tu kategoriju.

4. *Kriza podmlatka.* Bez obzira na to što kod nas postoji još relativno visok priliv zvanja i bez obzira na to koji sve faktori najviše utječu da se mladi ljudi odlučuju za duhovno zvanje, sama nejasnoća oko slike svećenika, oko njegove budućnosti utječe na volju za zvanje

i na idealizam kojim se primaju teškoće pripreme i same životne odluke u tom smislu. Mnogi se tuže da današnja mladež nije spremna na žrtve, da je prekomotna i sl. Možda sve nije tako tužno, ali čini mi se da za jednu stvar nema smisla, i to prilično opravdano. Ako netko danas prihvaća zvanje, onda zna da nije izabrao grofoviju. Ako sam nešto žrtvuje, htio bi znati *da to ne ide ututanj*. Zato su mladi nestrpljivi ako osjete da se s njima nesvršishodno barata. To je uostalom razlog nepovjerenja koje gaje prema starijim generacijama. Čini im se da one ne affrontiraju stvarnost s dosta iskrenosti i da se gubi previše vremena i snaga na nebitne stvari. Istina je i to da često, odbacujući staro, nisu još našli novo što bi bilo dosta solidno i dalo im jasno uporište. Odatle nemir i oporba s negativnim posljedicama.

Ta sva opterećenja automatski dovode do toga da se često nervozno traži krivac pa se nalazi ili među onima koji forsiraju reformu ili pak među onima koji bi navodno po svojoj kompetenciji i službi trebali sve staviti u red. Ne kanim ovdje nikoga ispričavati, ima previše konkretnih primjera, nego bih htio istaći činjenicu da se svim time stvara sve više kriza povjerenja među samim svećenicima i među svećenicima i njihovim poglavarima. Ima problema koje ni poglavari ne mogu riješiti, ali bi svećenicima bilo sigurno drago kad oni katkada ne bi pretendirali da ih mogu sami riješiti. Poziv na suradnju ne dobiva uvijek odaziv, ali ako se ta kriza nepovjerenja ne nastoji svim snagama prebroditi — iskreni i dugotrajni, pa makar i bučni dijalog ima posvjedočenih sedativnih svojstava — teško ćemo se maknuti naprijed.

Jedna od stvari koja u tom kontekstu najviše zabrinjuje, jest očiti kompleks manje vrijednosti od kojega vrlo mnogi od nas pate. Posljedica je toga što se osjećaju ugroženima sa svoju strana pa ih to dovodi do rezervi u stavovima prema drugome i do trajnih zapreka za iskrenu i djelotvornu suradnju.

Tu bih samo htio reći da je svatko vrlo potreban u kraljevstvu nebeskom i da već zato ne bi smio sumnjati u svoju vrijednost. Moramo shvatiti da nije riječ o nama, nego o kraljevstvu Božjemu koje počinje već tu na zemlji i obuhvaća cijelog čovjeka sa svim njegovim egzistencijalnim problemima. Kad bismo jednom usmjerili pogled na čovjeka u svim njegovim dimenzijama, na čovjeka kao osobu i shvatili da je riječ o njemu i problemima njegova spasenja, a ne o onom što se nama sviđa, o našim navikama ili željama za velikom brojnom Crkvom, onda bi nam i naša zadaća bila manje problematičnija.

Jasno je da ne ovisi sve o nama svećenicima i možda samo o nekoj grupi svećenika, jer postoji mnogo toga što je naslijeđeno što nije svršishodno ali je ostalo jer nije stvoreno nešto svršishodnije. Možda često postavljamo pitanja zašto nam se ne bi u nekim stvarima pružile veće mogućnosti, zaštedio koji doista suvišan i nespretan ili beskoristan posao, koji je koristan još samo kao pokora, no s druge strane shvaćamo da ni dobra volja često ne može sve. Ukoliko pak dobra volja može nešto, molili bismo one kompetentne da baš u ovoj krizi nastoje svećeničkim kapitalom koji još posjedujemo raspolagati racionalno, humano i kršćanski, tj. uz svu nadnaravnu pomoć upotrijebiti i sva naravna sredstva da im omoguće što plodniji i radosniji rad na širenju radosne vijesti i utvrđivanju kraljevstva Božjega na dobro svoju ljudi.

ZUSAMMENFASSUNG

Charakteristik und Dimensionen der heutigen Priesterkrise in der Kirche

Es besteht nicht die Absicht über die permanenten Komponenten der Priesterkrise, d. h. über die Schwächen des Priesters als sündhaften Menschen zu sprechen; es muss jedoch betont werden, dass es heutzutage ungenügend ist, bloss darüber zu sprechen.

Die Krise besteht wesentlich — so scheint es — darin, dass die Umrisse der Priestergestalt unklar geworden sind. Es wäre somit nötig diese Gestalt von neuem zu definieren und zu bestimmen, damit sie den Erfordernissen unserer Zeit besser entspreche.

Wenn das Priestertum ein Dienst in der Kirche ist, d. h. ein Dienst an der Gemeinde und der Gemeinde, so kann es nur im Verhältnis zu den Bedürfnissen dieser konkreten Gemeinde definiert werden. Diese Gemeinde war aber seit den Zeiten Konstantins und Theodosius' mit der weltlichen Gemeinde überhaupt mehr oder weniger identisch. Heute, da sich die sozialen Strukturen aus der Kirche emanzipiert haben, kann man verschiedentlich feststellen, dass die christliche Gemeinde und Gemeinschaft bloss materiell christlich sind, d. h. sie sind nicht von Menschen zusammengestellt, weil diese Menschen Christen sind, sondern bloss von Menschen, die auch Christen sind. Da die Kirche eine sichtbare Gesellschaft ist, so versucht das Zweite Vat. Konzil mit Nachdruck die Wiederbelebung bewussten christlichen Lebens der christlichen Gemeinde einzuleiten.

Die Priesterkrise ist eine Folge der Krise der christlichen Gemeinde selbst, insofern sich ein grosser Unterschied zeigt zwischen dem, was heute der Priester wirklich ist — nicht nur im Bezug auf die eigene individuelle Formation, sondern auch innerhalb seiner durch kirchliche Verordnungen, Organisation und Tradition begrenzten Wirkungsmöglichkeiten — und dem, was er eigentlich heute für diese Gemeinde und für eine Gemeinde der Zukunft sein sollte. Wenn *Gaudium et spes* (4—10) eine Reihe tiefgehender Veränderungen aufzählt, die unsere Welt erfasst haben, und wenn die Veränderlichkeit selbst zur bleibenden Charakteristik, unserer Zeit wird, so sieht man nicht ein, warum auch die Priestergestalt nicht viel reicher, differenzierter und beweglicher in ihrer Wirkungsmöglichkeiten sein dürfte. Die Veränderlichkeit der Situation verursacht einige Nervosität und führt oft zur Vertrauenskrise denen gegenüber, die für gründliche Refordurchführung verantwortlich sind. Das alles trägt aber zur Autoritätskrise bei.

Von den Dimensionen der Priesterkrise seien hier die folgenden erwähnt:

1. Kompetenzkrise: Ungeachtet dessen, dass gewisse doktrinaire Fragen im Zusammenhang mit den Problemen der heutigen Welt noch nicht gelöst sind, wäre es notwendig zu betonen, dass wir nicht immer über eine adäquate Priesterbildung in doktrinären Hinsicht verfügen. Es gibt zu wenige Priester, die in dieser Hinsicht den Bedürfnissen der städtischen Jugend und der Studierenden gewachsen sind. Weiterhin werden oft genug die Ideen des II. Vaticanums nicht adäquat begriffen. Es fehlt arg an der Literatur in unserer Sprache, oft auch an der Zeit das Bestehende zu lesen. Es muss jedoch gesagt werden, dass gerade auf diesem Gebiete manche fruchtbare Initiativen bestehen, und dass die Priester oft durch gemeinsamen Fleiss die nötigen Informationen sich anzueignen trachten.

2. Krise der Arbeitsteilung: Die inner und die äussere Emigration bewirkt starke territoriale Verschiebungen bei den Gläubigen, denen die Verteilung der Seelsorger nicht folgt. Es fehlt oft die Koordination bei der Arbeit und die Kräfte werden vergeudet. Die Laienhilfe ist im Moment noch unbedeutend. Neue Wirkungsmöglichkeiten werden ungenügend geprüft besonders in den Städten, wo sich die alte, feudale Form der ländlichen Pfarrei als unzulänglich erwiesen hat.

3. Die ökonomische Krise: Ein guter Teil Priester lebt an den Pfründensystem gebunden. Die unrentable Agrikultur belastet in erheblichem Masse die kostbare Zeit des Geistlichen. Die territoriale Verschiebung der Bevölkerung und ihrer Beiträge schafft oft grosse Unterschiede in den Einkünften. Dadurch entstehen auch Hindernisse für zweckmässige Besetzung der Pfarreien.

4. Nachwuchskrise: Ungeachtet der äusseren Faktoren sozialer Natur wie Armut und Denatalität, die sich auf den Zufluss der Berufe auswirken, bedingt die Unklarheit über den künftigen Beruf und seinen konkreten Sinn und Gestalt in den heutigen Verhältnissen negativ die Entscheidung zum Priesterberuf. In diesem Sinne wurden bereits vom Vaticanum II gewisse Hilfen und Mittel vorgesehen, aber wegen des Mangels an konkreter Erfahrung bestehen auch in dieser Hinsicht Hemmungen und Unklarheiten.

Mit dieser Liste sind keineswegs alle Dimensionen der Krise aufgezählt. Dazu wären in tieferes, offenes Studium und eine ständige Diskussion nötig. Den Kompetenten wird aufs Herz gelegt mit dem Priesterkapital human, rational, christlich, d. h. zweckmässig umzugehen.